

(kokoši) unanjih dežel ležejo po 35 do 40 jajc, preden jih začne valiti, — skušnje učé, da v 5 ali 6 letih še le se spita vol in dosti stroškov prizadene, preden vaga 12 centov. Nasproti pa se napravi 12 centov pišančjega mesa v 96 dnevih in s pol manj stroški. Zatega voljo se je na severnem Nemškem osnovalo več družb, ktere razdeljujejo po deželi dobre jajca ptuje kuretine. Tako, na priliko, vsak družbenik, kadar stopi v družbo, plača 10 grošev, potem pa vsako leto en tolar. Iz tega dnarja nakupujejo kokoš in petelinov unanjih plemen in zležene jajca potem delijo med družbenike, kakor kogar srečka (loz) zadene. Iz Gerlice je lanskega sušca prišla kohinhiniška kokoš in je zlegla od 12. aprila (mal. travna) do 6. junija (rožn.) 44 jajc; potem se je še le usedla na-nje.

Sušec — kakošno letino nam obeta?

Naši bravci vedó, da po posamnih dnevih prihodnje vreme in letino prerokovati, je le prazno ugibanje. Vreme celega mesca in posebni prikazki v naravi, v rastlinstvu, živalstvu itd. pa niso zgolj tako prazna reč, kakor je uno. Letošnji sušec (marec) je nekterim prav ušec, drugim ne. V razsodbo: kdo ima prav, podamo nekatere stare pregovore:

„Če se sušca more že orati,
Malotravna mora drevo stati“.

„Kadar sušca že zeleno,
Malokdaj leto je plemeno“.

„Kar že sušca zeleni,
Se rado še posuši“.

„Ak sušca dolgo sneg leži,
On setev prav močno boli“.

(Nemec pravi: Märzenschnee thut den Saaten weh“.)

„Če sušec prah okrog pometa,
Prav dobro letino nam obeta“.

(Nemec pravi: „Märzwinde, Aprilregen, verheissen grossen Maisegen“.)

„Sušca prah več veljá
Kakor kepa zlatá“.

(Nemec pravi: „Märzenstaub wiegt Gold auf“.)

(Anglež pravi: „Das Lösegeld für einen König, ist um einen Scheffel Märzstaub zu wenig“)

Mesec sušec naj je, kar veli slovensko ime njegovo: suh, zraven pa merzel, pa ne ravno prehudo; tudi nemški pregovor tako pravi: „Ein trockener März und nasser April, das ist, was der Bauer will“, to je, kmet želí, naj je sušec suh, malitraven pa mokrotén.

Národno gospodarstvo.

III.

Iztrebiti napake v gospodarstvu in toraj življenje nedolžnemu siromaštvu zljajšati ali saj njegovo razširjanje zabraniti, so se oglasili drugi učeni, kteri so, ali:

1. bogočastne in npravne pravila z narodo-gospodarskimi zediniti ali
2. narod po socijalističnih in komunističnih druževnih vodilih vladati hotli.

Socijalistov naloga je: v združevanju posameznega posestva vrediti delo nasprot slobodnemu poganjanju, z namenom, končati prepír posameznih težnov, posebno ukrotiti nadvlado kapitalistov nad delavci brez posestva: toraj razširiti deležnost pri gospodarskih dohodkih.

Po Ovenu je to združevanje v tako imenovanih pripomočnih družtvih in zborih, kteri vse premoženje skupaj imajo, kterih družbeniki so vsi enako izrejeni in dela so razdeljene po starosti med njimi.

Pri komunistih so družbeniki skupno deležni ali vsih ali pa posamnih zaznamovanih pridobitkov, — in vlastninska pravica je omejena.

Po uku Saint-Simona naj vladujejo to skupno-deležništvo pridobitkov neomejeni poglavarji države; ti dajejo

družbenikom posebej delo po pripravnosti, in po izdelkih zasluženó plačo, — in to zatega voljo, da bi se zaterla nadvlada posameznih bogatinov.

Po sestavu Fourierovem so drugi to skupno-deležništvo pridobitkov poskusili in združili v ta namen sosesko (falanges), ktera dobiček skupnih dohodkov razdeluje med svoje družbane tako, da prejmejo delavci (s telesno močjó) pet dvanajstin, kapitalisti štiri dvanajstine, pomagači z učestvostjo pa tri dvanajstine.

Saint-Simoniste in Fourierce zediniti je skušal Louis Blanc v svojih državni delavnicah, v kterih je gospodarstvo v rokah ljudovladne države. Po teh vodilih so delavci od dohodkov zadostno plačani po razmeri različnega delanja. Ostali čisti dobiček je pa v podpiranje družtev.

Saint-Simonisti in Fourierci so si že s tem jamo kopali, da so učili nauke zoper nravo. Opomnili so sicer na družtvne napake in potrebe: korenito poboljšati življenje siromašnega ljudstva — delavcov, na kteri kužni bolezní boleha mnogo evropskih narodov izobraženih.

V rusovski državi je pri soseskini skupni lastnini tako imenovana deželska obertnija; od te govori Tengoborsky v svojem narodo-gospodarstvu: „Že od nekdanj imamo (mi Rusi) velike in z ljudmi napolnjene sela, v kterih so vsi kmetovavci ali tkavci, ali strojbarji, ključarji, kovači ali tesači, ali izdelavci kakošnega teržaškega blaga. Ta obertnija je že tako rekoč narodni značaj, kteri se ujema z nravo in navadami našimi; — kteri se prilega očakovskemu vladanju naših deželnih sosesk — ki so glavna podlaga našega družtvenega reda; — kteri poljedelstvu ne odtegne nobene delavne moči, — ne odtegne poljedelca svoji družini, — kteri ne pozná proletarijata (beračinstva), Božje šibe mnogih evropskih držav. To deželno obertnijo varovati, jo obderžati, naj narod skerbí“.

Ta kratki zgodovinski pregled kaže, kako so se narodi ob različnih časih po različnih potih trudili zgubljeni raj sopet najti.

Ni treba dokazovati, kaj je v teh sestavih djansko mogočega, kaj je le prazna sanjarija: vsak to sam spozná. Nobeno narodo-gospodarstvo ni še bilo v stanu in tudi nikdar ne bo posvetnega premoženja tako uravnati, da bi bilo vsem prav. Delavnost in umnost, sreča v posebnih začetjih, plodovitost kapitala samega po sebi so kolesa, ki gonijo temu več, unemu manj posvetnega blagra; nad vsem pa vlada blagoslov Božji, kteri je toliko obilniši, kolikor bolj vodi keršanski duh človeštvo in občenje ljudstev. Bolj kakor zamore vsak narodo-gospodarski sestav (national-ökonomisches System), bi blagor ljudstev pospeševalo povsod vestno spolnovanje naj višje zapovedi Božje, ktera veli: „Ljubi svojega bližnega kakor samega sebe, Boga pa čez vse“! J. Žan.

Še nekaj za naš slovník.

Gosp. Cigale nam je včeraj iz Dunaja sledeče pisal:

Za „Jung gewohnt, alt gethan“, ne morem pravega slovenskega pregovora najti.

Rad bi tudi vedil, kako je s tisto igro „Gerade oder ungerade“. Po slovensko se vpraša: liha sodu? in kakor iz Vodnikovega rokopisa vidim, je mislil Vodnik, da liha pomeni gerade, sodu (sodev) pa ungerade. Zna biti, da je sedaj res tako v navadi in da marsikdo misli, da liha je = gliha; ali izpervega tako gotovo ni bilo. V vseh slovanskih narečjih zunej ruskega (kjer pravijo: „v čet (Paar) i v nečet“) pomeni lih ungerade (starosl. lih, nimius), nasproti pa nahajamo v českem suda, gerade, tudi Paar, in prilog sudy; ravno tako v serbskem, zlati v horvaški krajini sud za gerade; Čehi vprašajo: „liha suda“? Horvati „lih sud“?

Ako kdo kaj gotovega vé, zlasti, kaj pomeni eno kaj drugo, in kako se izgovarja, naj bi blagovolil „Novicam“ izročiti.

Prošnjo gosp. Cigaletovo ponavlja tudi Vredništvo.